

ZAVOD ZA RIBIŠTVO SLOVENIJE

SPODNJE GAMELJNE 61 A, 1211 LJUBLJANA-ŠMARTNO

**MONITORING POPULACIJ IZBRANIH CILJNIH VRST RIB IN
PIŠKURJEV**

Činklja

(Misgurnus fossilis)

poročilo

Ljubljana-Šmartno, januar 2024

MONITORING POPULACIJ IZBRANIH CILJNIH VRST RIB IN PIŠURJEV

Činklja

(Misgurnus fossilis)

Poročilo

Naročnik: Ministrstvo za naravne vire in prostor

Republike Slovenije

Dunajska 48

SI-1000 Ljubljana

Izvajalec: Zavod za ribištvo Slovenije

Sp. Gameljne 61 a

SI-1211 Ljubljana-Šmartno

Poročilo pripravila: Barbara Semrajc, univ.dipl.biol.

Kartografija: Rok Hamzič, univ.dipl. inž.gradb.

Številka dokumenta: 101-8/2023 -18

Datum: 31.01.2024

V.D. direktorja:

Rado Javornik, univ. dipl.inž.kmet

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	5
2	UGOTAVLJANJE STANJA OHRANJENOSTI VRSTE	6
3	METODE DELA	7
4	REZULTATI	9
4.1	Slovenija	9
4.1.1	<i>Razširjenost</i>	9
4.2	Natura 2000 območja	10
4.2.1	Natura 2000 območje Mura (SI3000215).....	10
4.2.2	Natura 2000 območje Ljubljansko barje (SI3000271)	14
4.2.3	Natura 2000 območje Krka s pritoki.....	17
4.2.4	Natura 2000 območje Krakovski gozd	19
4.2.5	Natura 2000 območje Dobrava – Jovsi (SI3000268).....	20
4.2.6	Natura 2000 območje Stanetinski in Kupetinski potok	21
4.2.7	Natura 2000 območje Rinža (SI3000129)	21
4.3	Grožnje in pritiski	22
5	ZAKLJUČKI	23
6	LITERATURA	24

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Izvajanje elektroribolova z brodenjem (foto: ZZRS)..</i>	7
<i>Slika 2: Izvajanje elektroribolova s kanuja (foto: ZZRS).</i>	7
<i>Slika 3: Razširjenost činklje v Sloveniji (BIOS, ZZRS, 2023).</i>	9
<i>Slika 4: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Mura (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označena najdišča vrste pred letom 2010.</i>	10
<i>Slika 5: Razredi številčnosti činklje (št.osebkov/1000 m²) na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Mura v obdobju monitoringa 2017 -2023 (N= 15) in 2010 – 2016 (N=82).</i>	11
<i>Slika 6: Srednja vrednost (mediana) številčnosti činklje v Natura 2000 območju Mura, v dveh obdobjih monitoringa.</i>	11
<i>Slika 7: Številčnost činklje na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Mura, v dveh obdobjih monitoringa.</i>	12
<i>Slika 8: Delež izmerjenih osebkov činklje znotraj Natura 2000 območja Mura, po kategorijah starosti. Oznaka 0⁺ predstavlja osebkke mlajše od enega leta, oznaka > 1⁺ pa osebkke, starejše od enega leta.</i>	13
<i>Slika 9: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Ljubljansko barje (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označena najdišča vrste pred letom 2010.</i>	14
<i>Slika 10: Razredi številčnosti činklje (št.osebkov/1000 m²) na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje, v obdobju monitoringa 2017-2023 (N=4) in 2010-2016 (N=3).</i>	15
<i>Slika 11: Srednja vrednost (mediana) številčnosti činklje v Natura 2000 območju Ljubljansko barje, v dveh obdobjih monitoringa.</i>	15
<i>Slika 12: Delež izmerjenih osebkov činklje znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje, po kategorijah starosti. Oznaka 0⁺ predstavlja osebkke mlajše od enega leta, oznaka > 1⁺ pa osebkke, starejše od enega leta.</i>	16
<i>Slika 13: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Krka s pritoki in okolici (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016).</i>	17
<i>Slika 14: Številčnost činklje (št.osebkov/1000 m²) v Jelšanskem potoku, v neposredni bližini Natura 2000 območja Krka, v dveh obdobjih monitoringa.</i>	18

Slika 15: Delež izmerjenih osebkov činklje na lokaciji Jelšanski potok, Malo Mraševo, po kategorijah starosti. Oznaka 0⁺ predstavlja osebke mlajše od enega leta, oznaka > 1⁺ pa osebke, starejše od enega leta..... 18

Slika 16: Najdbe činklje v Natura 2000 območju Krakovski gozd (zeleno). Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki pa najdbe pred letom 2010..... 19

Slika 17: Najdbe činklje v Natura 2000 območju Dobrava - Jovsi (zeleno). Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označene najdbe vrste pred letom 2009. 20

1 UVOD

V skladu z Direktivo Sveta Evrope 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (Direktiva o habitatih) vsaka članica opredeli posebna ohranitvena območja (Special Areas of Conservation – SAC) ali območja Natura 2000. To so območja, kjer se ohranja ali ponovno vzpostavi ugodno stanje naravnih habitatov in populacij prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu skupnosti. Vrste v interesu skupnosti so navedene v prilogah II, IV in/ali V Direktive o habitatih. Na območju Slovenije smo v preteklosti zabeležili pojavljanje oziroma prisotnost 20. vrst rib navedenih samo v prilogi II, ene vrste samo v prilogi IV, dveh vrst samo v prilogi V in devetih vrst v prilogah II in V.

Izvajanje Direktive o habitatih vključuje tudi redno spremljanje stanja ali monitoring izbranih vrst rib in piškurjev (in poročanje Evropski uniji). Kratkoročni cilj monitoringa je zagotoviti podatke o prisotnosti in dinamiki populacij ciljnih vrst rib in piškurjev na najpomembnejših območjih za ohranjanje vrst in njihovih habitatov v Sloveniji. Dolgoročni cilj monitoringa je redno pridobivanje primerljivih podatkov o stanju populacij zlasti vrst iz Prilog II in IV.

Poročilo projektne naloge »Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib« smo pripravili na osnovi pogodbe št. 2550-23-330011, ki je bila sklenjena med Ministrstvom za naravne vire in prostor Republike Slovenije in Zavodom za ribištvo Slovenije.

2 UGOTAVLJANJE STANJA OHRANJENOSTI VRSTE

Kot opredeljuje alineja (i) 1. člena Direktive o habitatih, se stanje ohranjenosti vrste šteje kot ugodno, če:

- podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov,
- se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo in
- obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij.

V nasprotnem primeru je stanje ohranjenosti vrste neugodno.

Monitoring izbranih ciljnih vrst rib in piškurjev izvajamo vsakih 6 let, kolikor traja cikel enega poročevalskega obdobja. Za stanje ohranjenosti populacij ciljnih vrst znotraj Natura 2000 območij, za posamezno poročevalsko obdobje, v okviru razpoložljivih finančnih sredstev, ocenjujemo naslednje parametre:

- Razširjenost vrste znotraj Natura 2000 območij;
- Relativno številčnost vrste znotraj Natura 2000 območij;
- Strukturiranost populacije znotraj Natura 2000 območij (prisotnost juvenilnih in odraslih osebkov).

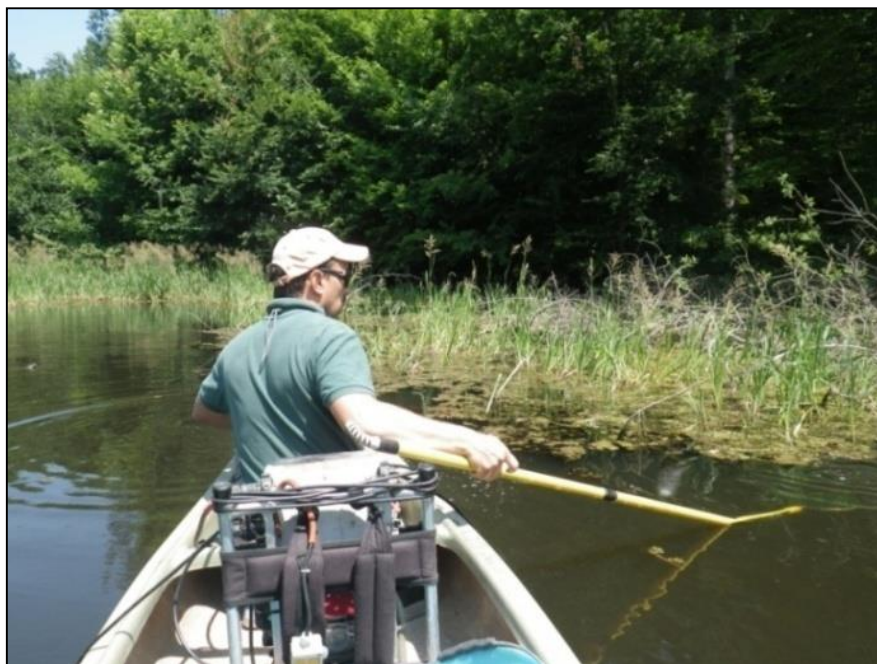
3 METODE DELA

Terensko delo

Za vzorčenje činklje smo uporabljali metodo elektroribolova vrst zakopanih v usedline (Podgornik in sod., 2008), ki smo jo v prebrodljivih vodnih telesih izvajali z brodenjem (Slika 1), v neprebrodljivih pa s kanuja (Slika 2). Natančneje je metodologija vzorčenja vrste opisana v poročilu prvega kroga monitoringa (Bric in Pliberšek, 2016).

Slika 1: Izvajanje elektroribolova z brodenjem (foto: ZZRS)..

Slika 2: Izvajanje elektroribolova s kanuja (foto: ZZRS).

Ujetim osebkom smo določili vrsto in jih prešteli. Vrste, ki niso bile kvalifikacijske, smo takoj po preštetju izpustili. Ujete činklje smo omamili z etilen glikol monofenil etrom (narkotik), jim izmerili celotno dolžino telesa (TL) na milimeter natančno in jih tehtali na gram natančno. Po meritvah smo ribe premestili v posode s svežo vodo in jih, ko je narkotik popustil, spustili v mirno območje vodotoka, čim bližje mesta ulova.

Analiza in prikaz podatkov

V analizo smo vključili vse razpoložljive podatke vzorčenj Zavoda za ribištvo Slovenije, znotraj posamezne biogeografske regije ter Natura 2000 območij.

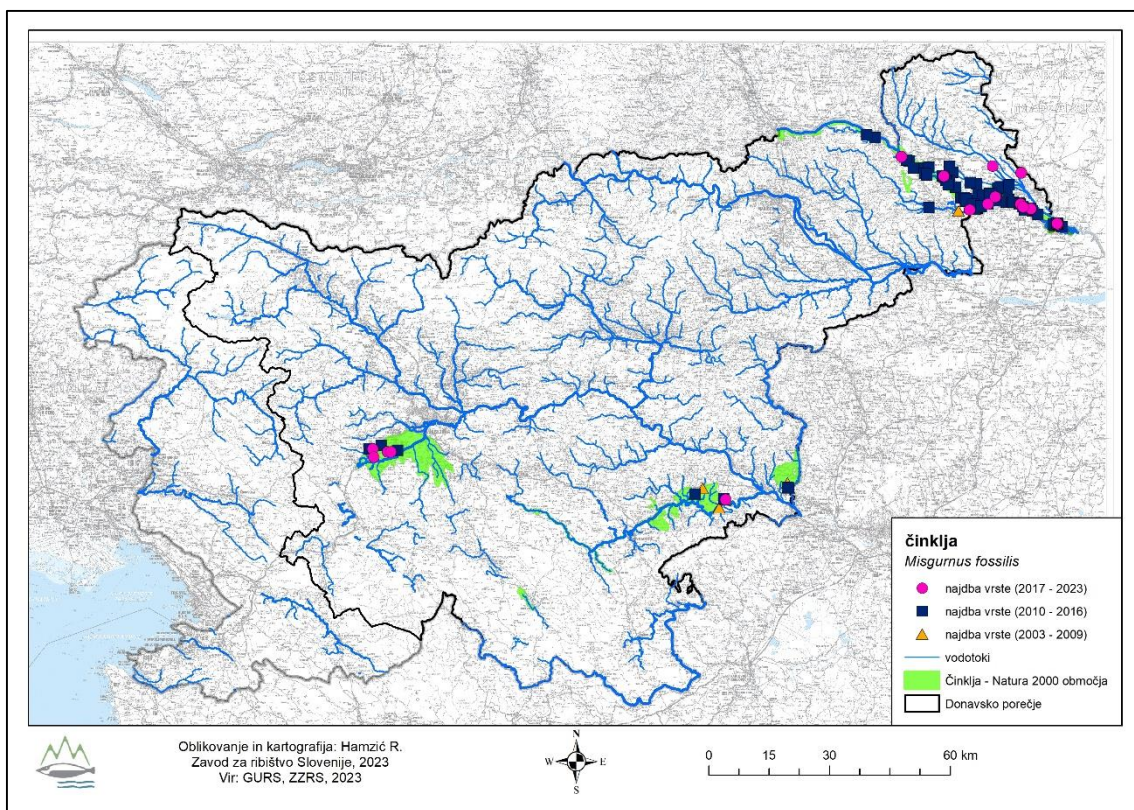
4 REZULTATI

4.1 Slovenija

4.1.1 *Razširjenost*

Razširjenost činklje v Sloveniji zajema porečje Mure, Krke, Sotle in Ljubljansko barje (Slika 3). V porečju Mure je činklja pogosta vrsta. Pojavlja se v mrtvicah in rokavih spodnjega toka reke Mure. Drugod v Sloveniji je činklja, kljub potencialno razpoložljivemu habitatu, razširjena zelo lokalno. V porečju Rinže ter v Stanetinskem in Kupetinskem potoku, ki sta razglašeni Natura 2000 območja za činkljo (Bertok s sod., 2003; Direktiva Sveta 92/43/EGS; UL L št. 206/1992), vrste tudi v tem poročevalskem obdobju, nismo potrdili. Tu je vrsta bodisi zelo redka, bodisi sta bili območja v preteklosti napačno določeni.

Od območij z znano prisotnostjo činklje, smo vrsto v zadnjem obdobju monitoringa potrdili na Ljubljanskem barju, v porečju Mure ter na območju pritokov Krke, nismo pa je ponovno potrdili na območju Šice (Jovsi).

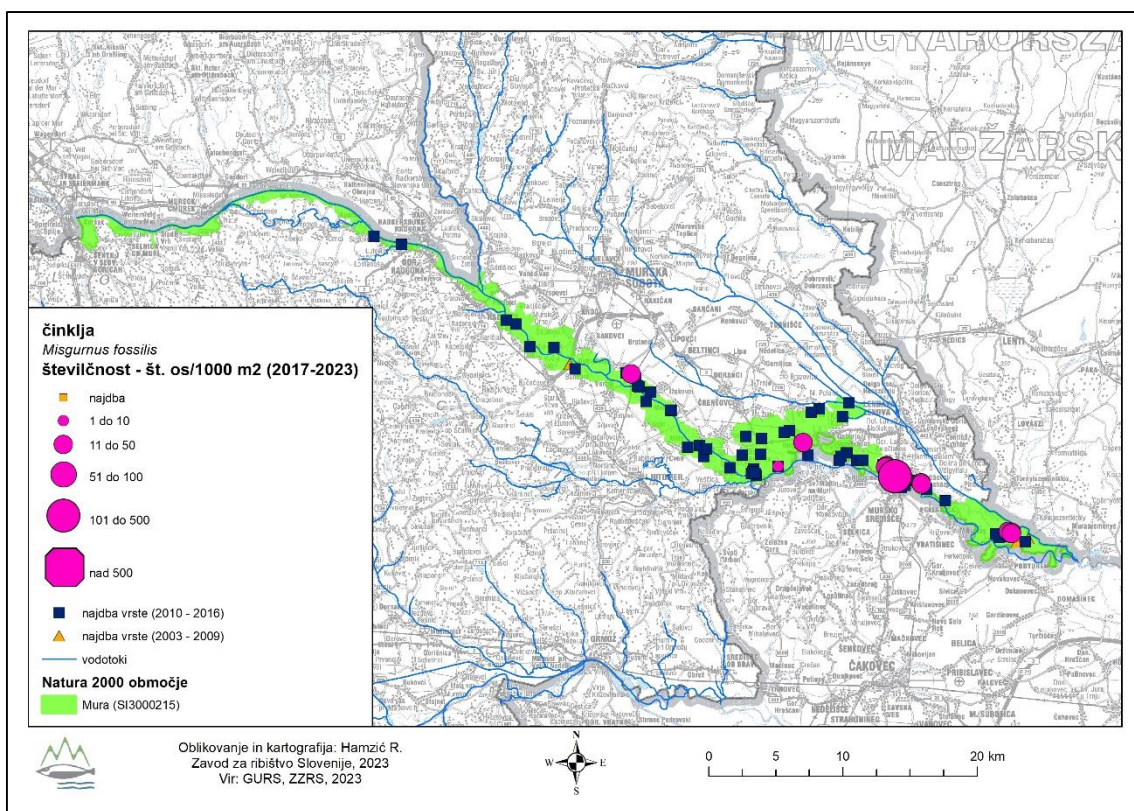
Slika 3: Razširjenost činklje v Sloveniji (BIOS, ZZRS, 2023).

4.2 Natura 2000 območja

4.2.1 Natura 2000 območje Mura (SI3000215)

Razširjenost in številčnost

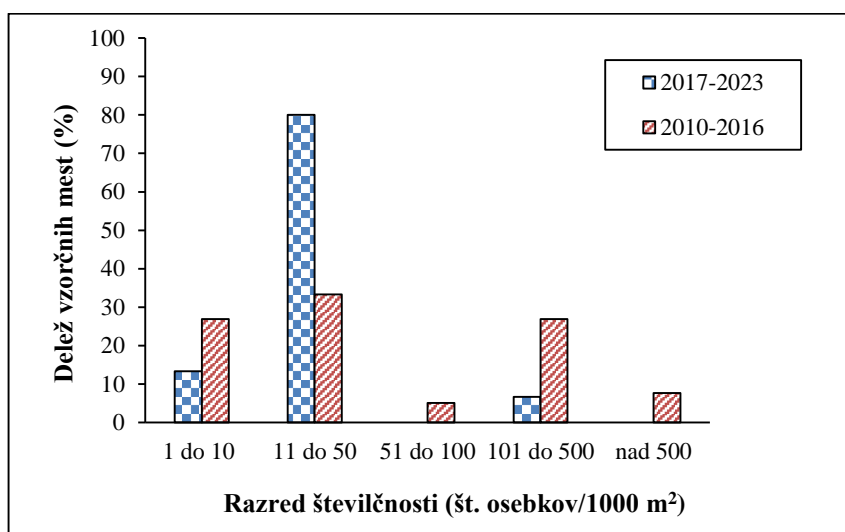
Med leti 2017 in 2023 smo v območju Natura 2000 Mura prisotnost činklje potrdili znotraj znanega območja razširjenosti, to je znotraj stoječih vodnih teles in počasi tekočih vodotokov med Radenci in državno mejo s Hrvaško (Slika 4). Izven Natura 2000 območja smo vrsto našli v Ledavi, Kobiljanskem potoku in v Ščavnici (BIOS, 2024).

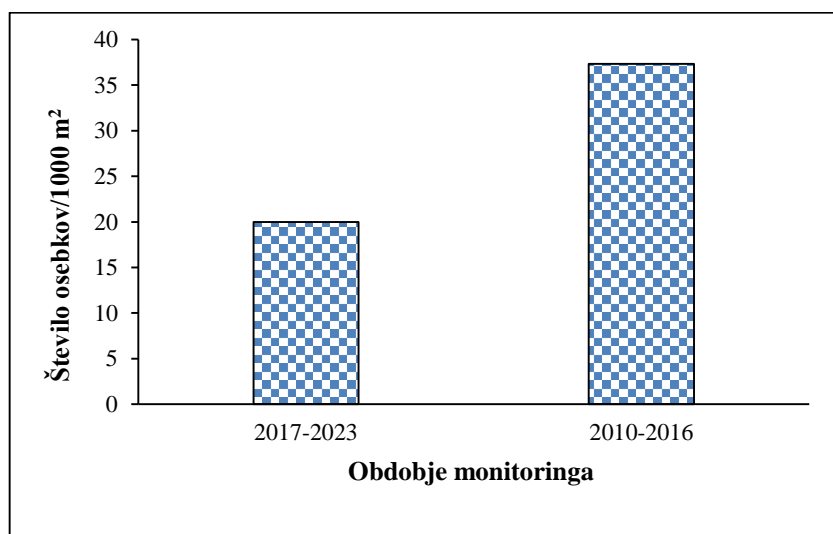
Slika 4: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Mura (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označena najdišča vrste pred letom 2010.

Ocene številčnosti vrste na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja so bile največkrat v razredu med 11 in 50 osebkov, enako kot v predhodnem obdobju monitoringa. V primerjavi s prejšnjim poročevalskim obdobjem, v zadnjem nismo zabeležili številčnosti v razredu nad 500 osebkov/1000 m² (Slika 5).

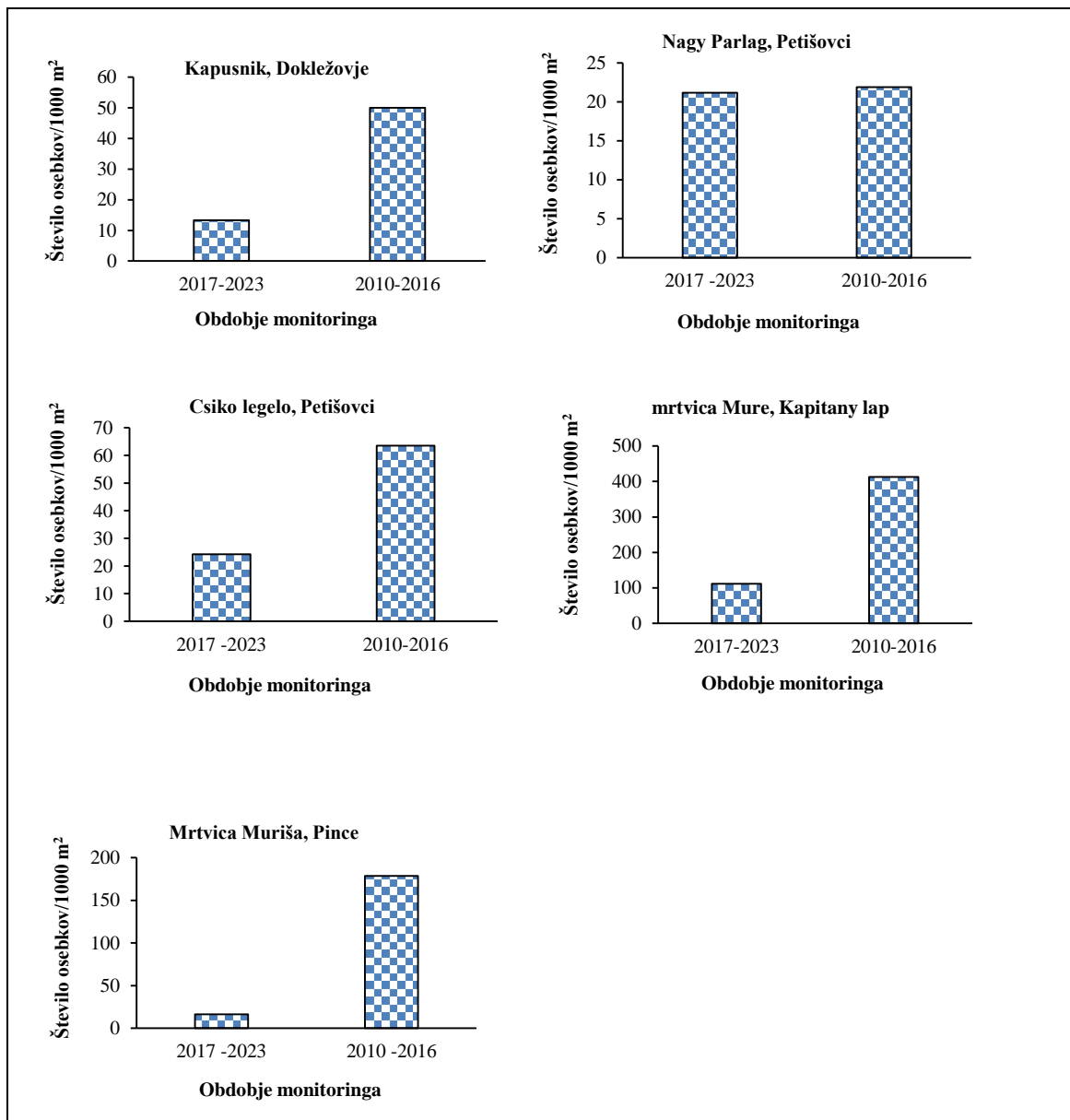
Primerjava srednjih vrednosti številčnosti med obdobjema zaradi velike razlike v številu najdišč med obdobjema ni zanesljiva. V tem primeru je zanesljivejša primerjava številčnosti vrste na istih vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja v dveh obdobjih monitoringa. Le-ta na vseh vzorčnih mestih kaže nižje vrednosti, kot v predhodnem obdobju (Slika 7).

Slika 5: Razredi številčnosti činklje (št.osebkov/1000 m²) na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Mura v obdobju monitoringa 2017 -2023 (N= 15) in 2010 – 2016 (N=82).

Slika 6: Srednja vrednost (mediana) številčnosti činklje v Natura 2000 območju Mura, v dveh obdobjih monitoringa.

Slika 7: Številčnost činklje na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Mura, v dveh obdobjih monitoringa.

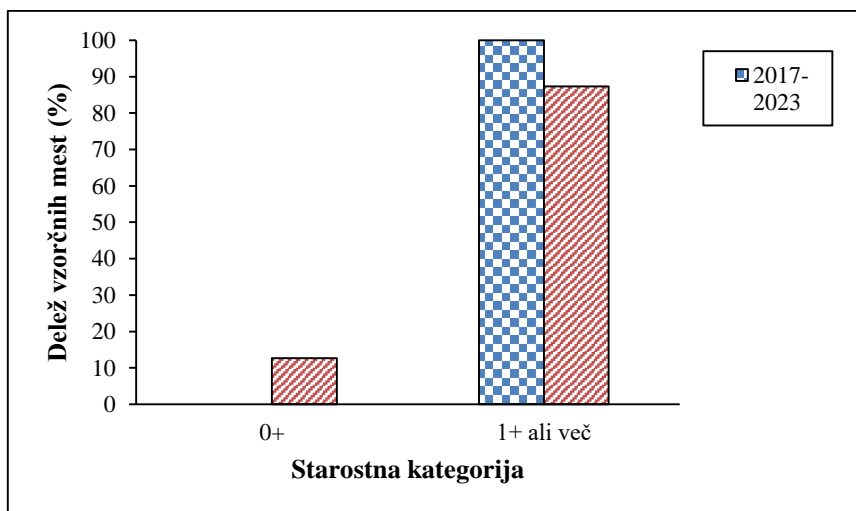
Velikostna strukturiranost populacije

Z analizo velikostne strukture populacije se ugotavlja prispevek posameznih starostnih razredov k številčnosti populacije ter s tem njen reprodukcijski potencial, njeno stabilnost in preživetvene sposobnosti tekom generacij (Podgornik, 2008). Dolžina osebka je odvisna od njegove starosti.

Osebkci činklje, mlajši od enega leta starosti (starostna skupina 0⁺), so krajši od 100 mm (Metodologija vrednotenja vodotokov na podlagi rib, 2020). Spolno dozori pri dveh do treh letih (Kottelat in Freyhoff, 2007; Mecke 2009).

Za ocenjevanje stanja populacije vrste znotraj posameznega območja je ključnega pomena prisotnost juvenilnih osebkov, oz. osebkov mlajših od enega leta (0⁺). Stalna prisotnost osebkov, mlajših od enega leta (0⁺) kaže na uspešno drst. Pri analizi prisotnosti najmlajših osebkov (0⁺) smo za določitev starostne skupine 0⁺, glede na zgoraj navedeno literaturo, določili osebkce dolžine telesa do 99 mm.

Znotraj Natura 2000 območja Mura v obdobju monitoringa 2017 – 2023 nismo potrdili prisotnosti osebkov, mlajših od enega leta (0⁺) (Slika 8).

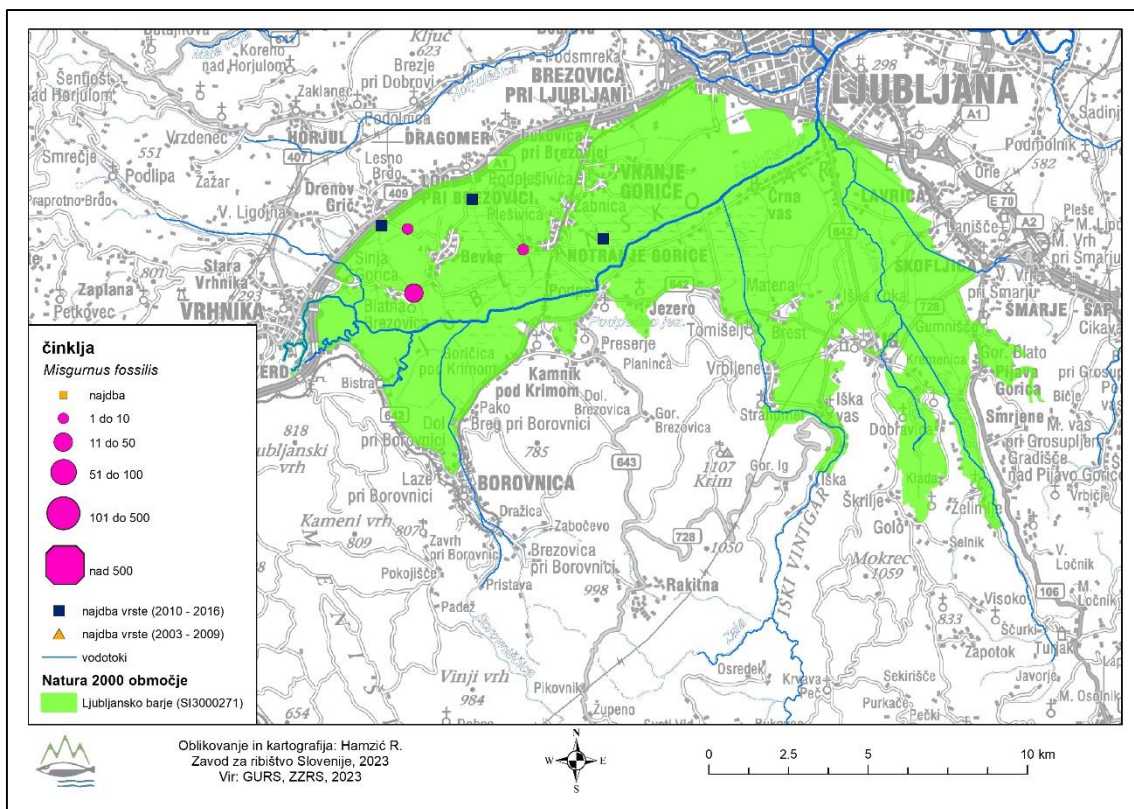
Slika 8: Delež izmerjenih osebkov činklje znotraj Natura 2000 območja Mura, po kategorijah starosti. Oznaka 0⁺ predstavlja osebkce mlajše od enega leta, oznaka > 1⁺ pa osebkce, starejše od enega leta.

V Natura 2000 območju Mura je stanje vrste, v primerjavi s predhodnim obdobjem, slabše. Kaže se negativni populacijski trend, z manjšo številčnostjo populacije ter odsotnostjo osebkov najmlajše starostne kategorije. Stanje vrste znotraj območja ocenjujemo kot neugodno.

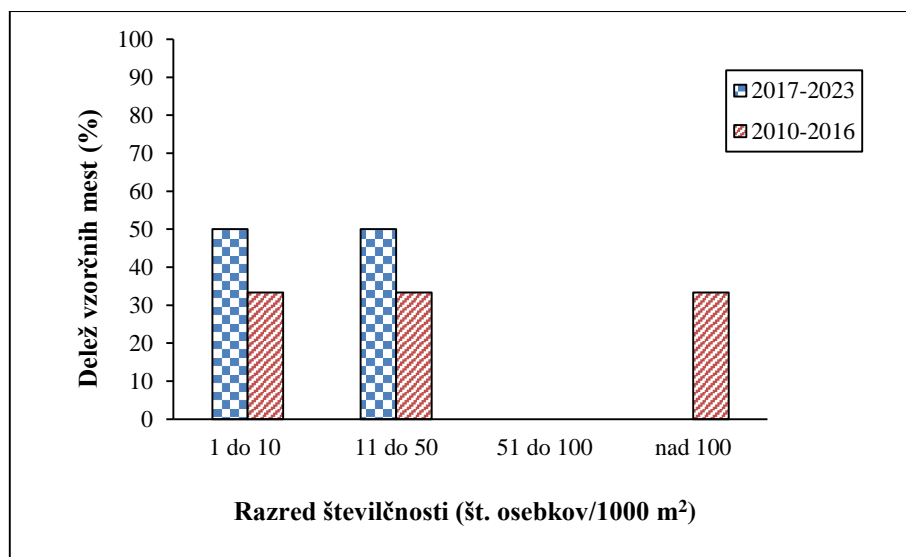
4.2.2 Natura 2000 območje Ljubljansko barje (SI3000271)

Razširjenost in številčnost

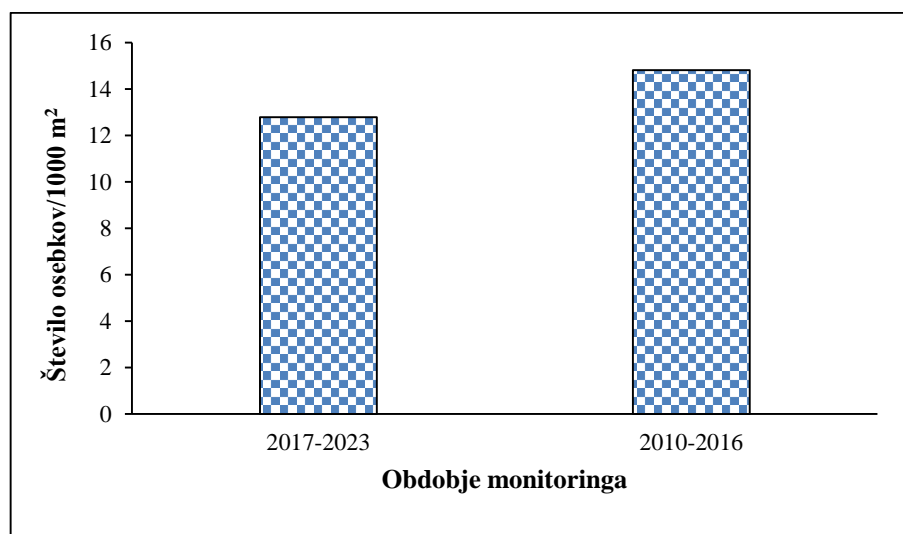
V Natura 2000 območju Ljubljansko Barje je činklja po do sedaj zbranih podatkih prisotna predvsem v zahodnem delu območja. V okviru predhodnega obdobja monitoringa smo jo z vzorčenji našli v Zrnici, Drobtinki, Bevškem Grabnu, med leti 2017 in 2023 pa smo znotraj območja dodali nova najdišča v Curnovcu, Kušljanovem grabnu in v Zrnčici (pritoku Zrnice)(Slika 9). V primerjavi s predhodnim obdobjem je številčnost vrste znotraj območja nekoliko nižja (Slika 10, Slika 11).

Slika 9: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Ljubljansko barje (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označena najdišča vrste pred letom 2010.

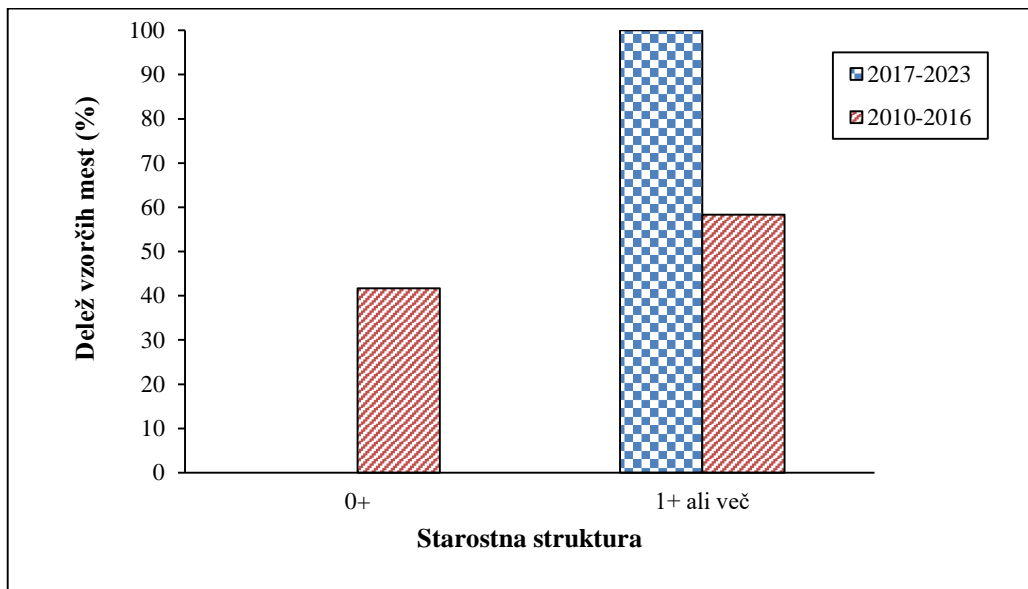
Slika 10: Razredi številčnosti činklje (št.osebkov/1000 m²) na vzorčnih mestih znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje, v obdobju monitoringa 2017-2023 (N=4) in 2010-2016 (N=3).

Slika 11: Srednja vrednost (mediana) številčnosti činklje v Natura 2000 območju Ljubljansko barje, v dveh obdobjih monitoringa.

Velikostna strukturiranost populacije

Znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje v tem obdobjem monitoringu nismo potrdili osebkov, mlajših od enega leta (0^+) (Slika 12).

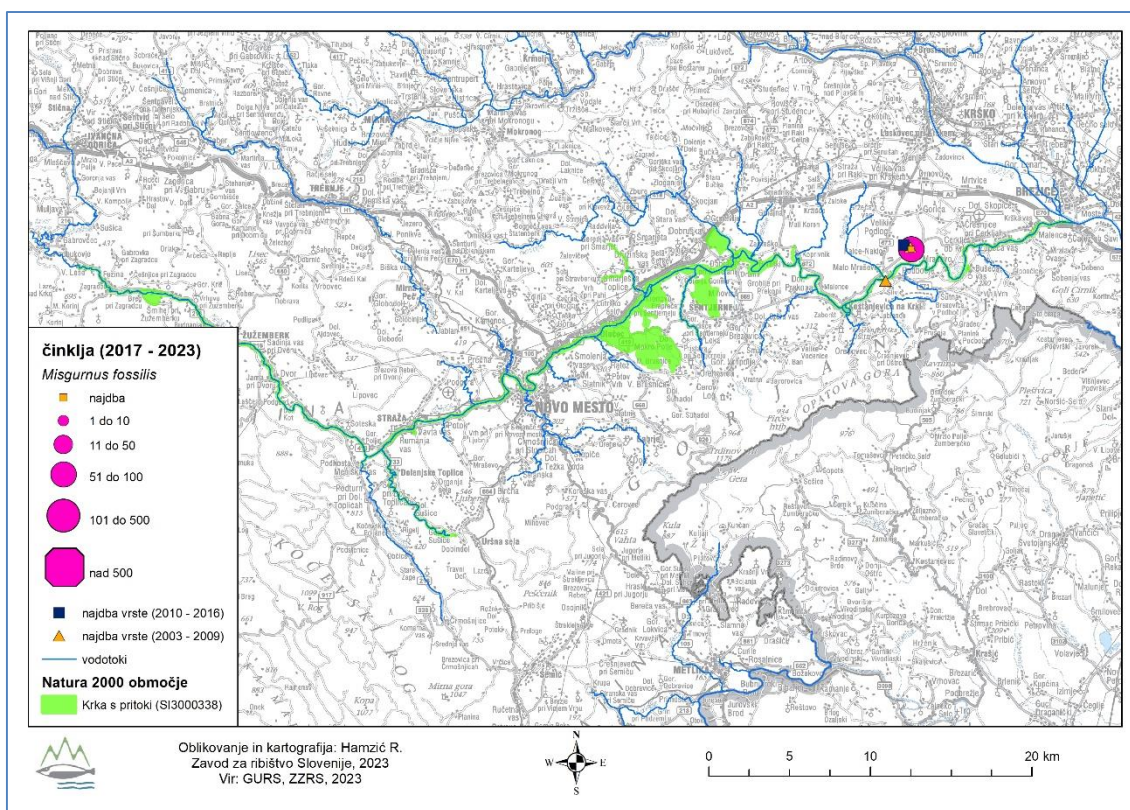
Slika 12: Delež izmerjenih osebkov činklje znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje, po kategorijah starosti. Oznaka 0^+ predstavlja osebkve mlajše od enega leta, oznaka $> 1^+$ pa osebkve, starejše od enega leta.

V Natura 2000 območju Ljubljansko Barje v smo v zadnjem poročevalskem obdobju ugotovili nekoliko nižjo številčnost vrste in hkrati nismo potrdili prisotnosti osebkov starostne kategorije 0^+ . Znotraj Natura 2000 območja Ljubljansko barje je činklja redka vrsta, ki se, kljub razpoložljivemu habitatu pojavlja predvsem v vzhodnem delu območja, zato ocenjujemo, da vrsta znotraj območja ni v ugodnem stanju.

4.2.3 Natura 2000 območje Krka s pritoki

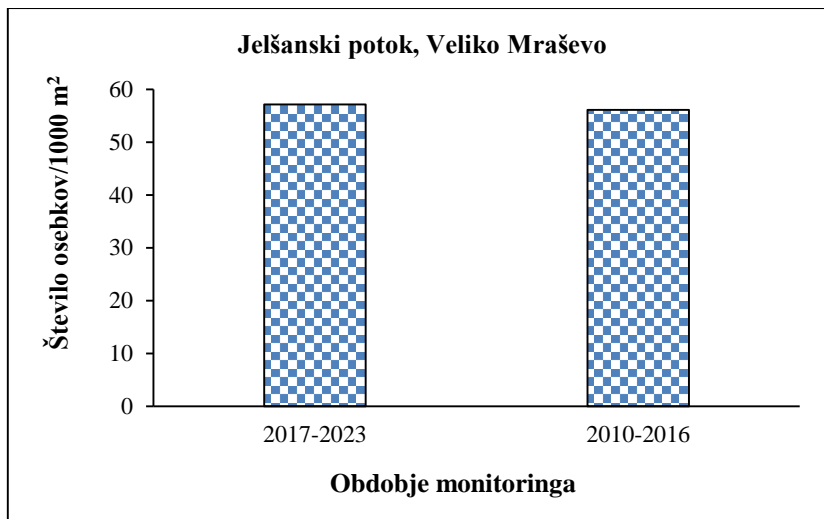
Razširjenost in številčnost

V Natura 2000 območju Krka s pritoki s pritoki činklje do sedaj nismo potrdili. Do danes sta iz pritokov Krke poznani dve nahajališči, izven Natura 2000 območja, vendar v bližini. Ti dve lokaciji sta potoka Kolarica in Jelšanski potok. V Kolarici činklje po letu 2007 nismo več potrdili, v Jelšanskem potoku pa smo potrdili prisotnost vrste v vseh obdobjih poročanja (Slika 13).

Slika 13: Razširjenost in številčnost činklje v Natura 2000 območju Krka s pritoki in okolici (zeleno). Z rožnatimi krogi so označena najdišča v tem krogu monitoringa (2017 - 2023); velikost kroga označuje posamezen razred številčnosti vrste. Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016).

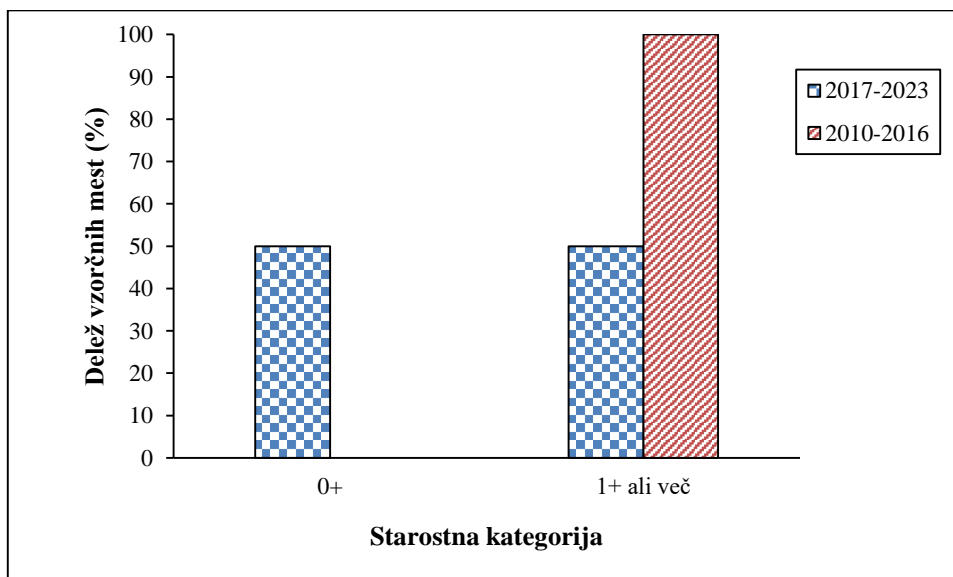
Ocena številčnosti populacije na vzorčnem mestu Jelšanski potok, Malo Mraševo je bila skoraj enaka v obeh poročevalskih obdobjih, v razredu med 51 in 100 osebkov/1000 m² (Slika 14).

Slika 14: Številčnost činklje (št.osebkov/1000 m²) v Jelšanskem potoku, v neposredni bližini Natura 2000 območja Krka, v dveh obdobjih monitoringa.

Velikostna strukturiranost populacije

V letu 2023 smo v Jelšanskem potoku ujeli tudi osebke starostne kategorije 0⁺ (Slika 15), kar pomeni, da se vrsta v tem potoku uspešno drsti.

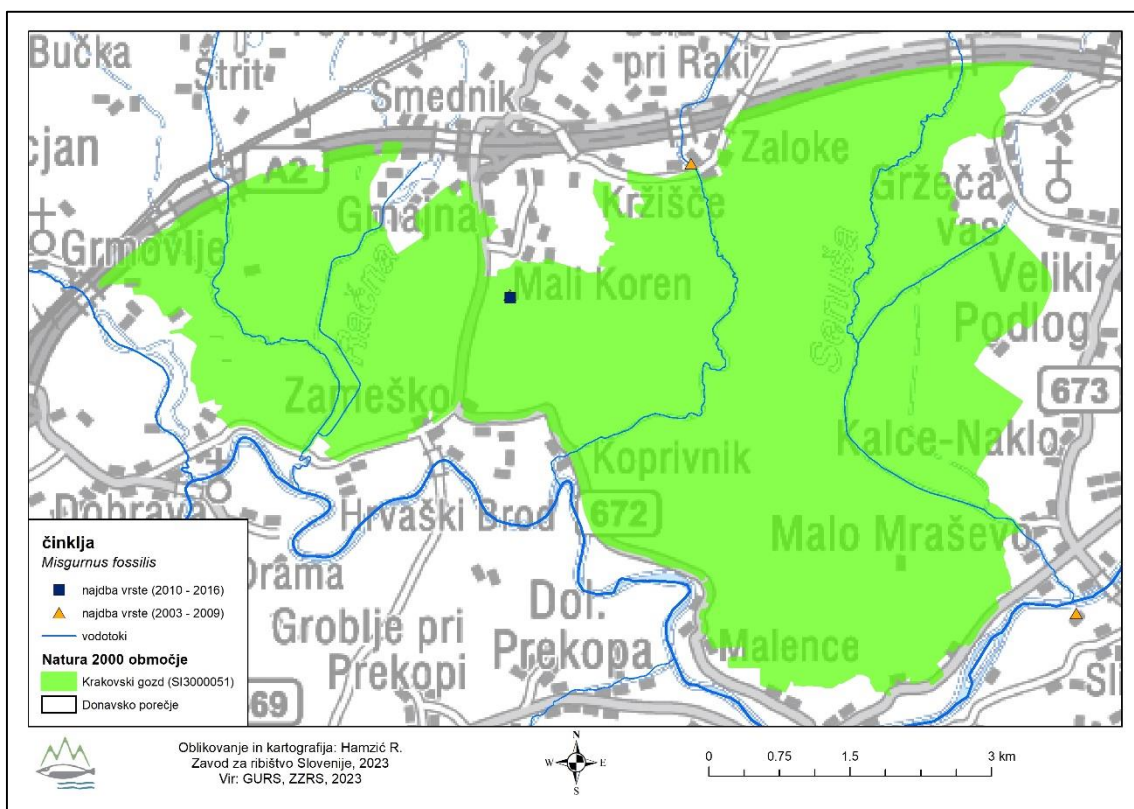
Slika 15: Delež izmerjenih osebkov činklje na lokaciji Jelšanski potok, Malo Mraševo, po kategorijah starosti. Oznaka 0⁺ predstavlja osebke mlajše od enega leta, oznaka > 1⁺ pa osebke, starejše od enega leta.

V pritokih Krke je vrsta zelo redka in v neugodnem stanju. Vrsta je prisotna le v Jelšanskem potoku, ki se nahaja nekoliko izven Natura 2000 območja, kjer je primerjava med obdobjema pokazala stabilen populacijski trend.

4.2.4 Natura 2000 območje Krakovski gozd

Razširjenost in številčnost

V Natura 2000 območju Krakovski gozd je poznano le eno nahajališče činklje, v potoku Sajevec, kjer je bila vrsta potrjena v letih 2009 ter 2016 predhodnega obdobja monitoringa. V letu 2023 činklje z vzorčenji na tej lokaciji nismo potrdili. Nekoliko izven območja (v neposredni bližini) je bila vrsta najdena v potoku Lokavec, kjer pa po letu 2008 ni bila več najdena (Slika 16).

Slika 16: Najdbe činklje v Natura 2000 območju Krakovski gozd (zeleno). Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki pa najdbe pred letom 2010.

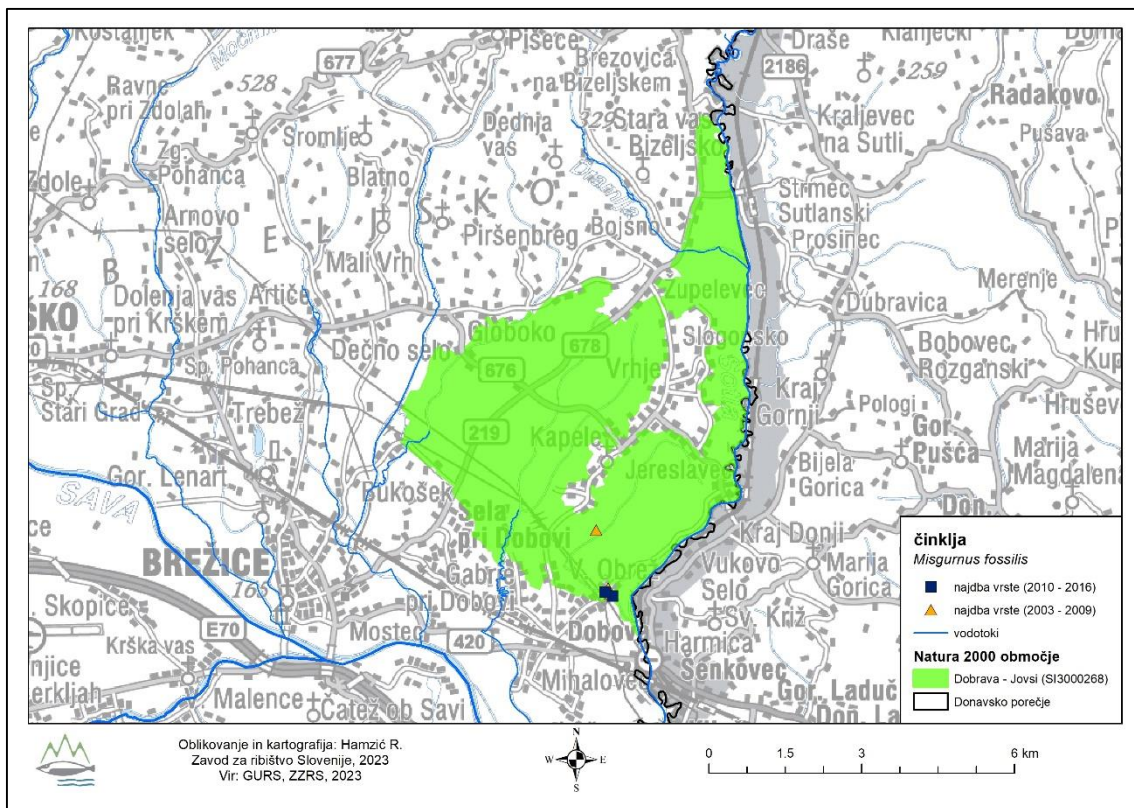
Znotraj območja Krakovski gozd je činklja zelo redka vrsta. Zaskrbljujoče je dejstvo, da je na edini znani lokaliteti znotraj območja v tem obdobju monitoringa nismo potrdili. Ker gre za vrsto, ki se zakopava v sediment je vzorčenje, predvsem v gosto zaraščenih,

manjših potokih, z debelimi nanosi blatnega sedimenta težavno in vrsto lahko tudi zgrešimo, predvsem tam, kjer je njena številčnost nizka. Take razmere so prisotne tudi na navedeni lokaciji, zato je odsotnost iz vzorcev v letu 2023 lahko tudi posledica opisanega. Kaj se z vrsto znotraj območja dogaja in ali je tu še prisotna, bodo pokazala bodoča vzorčenja. V kolikor je znotraj območja še prisotna, je izjemno redka in v slabem stanju.

4.2.5 Natura 2000 območje Dobrava – Jovsi (SI3000268)

Razširjenost in številčnost

V Natura 2000 območju Dobrava - Jovsi so nahajališča činklje znana iz potoka Šica in njegove mrtvice. V Šici je bila vrsta najdena v vseh obdobjih monitoringa (2009 in 2016), v letu 2023 pa je nismo našli. Ker gre za vrsto, ki se zakopava v sediment je vzorčenje, predvsem v gosto zaraščenih, manjših potokih, z debelimi nanosi blatnega sedimenta težavno in vrsto lahko tudi zgrešimo, predvsem tam, kjer je njena številčnost nizka. Take razmere so prisotne tudi na navedeni lokaciji, zato je odsotnost iz vzorcev v letu 2023 lahko tudi posledica opisanega. Kaj se z vrsto znotraj območja dogaja in ali je tu še prisotna, bodo pokazala bodoča vzorčenja.

Slika 17: Najdbe činklje v Natura 2000 območju Dobrava - Jovsi (zeleno). Z modrimi kvadrati so označena najdišča v prejšnjem krogu monitoringa (2010-2016). Z oranžnimi trikotniki so označene najdbe vrste pred letom 2009.

4.2.6 Natura 2000 območje Stanetinski in Kupetinski potok

V Natura 2000 območju Stanetinski in Kupetinski potok ter njegovi bližnji okolici prisotnosti činklje, tako kot v predhodnih obdobjih monitoringa, nismo potrdili. Po letu 2003 smo, v okviru monitoringov ciljnih vrst rib in piškurjev, v območju preiskali vsa dostopna mesta s potencialno primernim habitatom za činkljo in vrste kljub temu nismo našli. Vrsta je v porečju Stanetinskega in Kupetinskega potoka, bodisi zelo redka, bodisi je izumrla na tem območju oziroma je bila vrsta oziroma območje v preteklosti napačno določeno.

4.2.7 Natura 2000 območje Rinža (SI3000129)

V Natura 2000 območju Rinža in njegovi bližnji okolici prisotnosti činklje nismo potrdili. Rinža je kot kraški tip vodotoka zelo težaven za vzorčenje, saj je večina vodotoka pregloboka za elektroribolov z brodenjem, ozka in v večjem regulirana in mestoma pregrajena struga težavna za elektroribolov s čolna. Po letu 2003 smo, v okviru monitoringov ciljnih vrst rib in piškurjev, v tem območju preiskali več mest s potencialno primernim habitatom za činkljo, vendar vrste nismo našli. Vrsta je v porečju Rinže bodisi zelo redka, bodisi je izumrla na tem območju oziroma je bila vrsta oziroma območje v preteklosti napačno določeno.

4.3 Grožnje in pritiski

Činklja naseljuje stoječe in počasi tekoče vode, močno zarasle z vodnim rastlinjem ter blatnim in muljastim dnom (Kottelat in Freyhoff, 2007). Njen najznačilnejši življenjski prostor so mrtvice in občasno poplavljeni močvirni habitati ter rečni rokavi (Povž, 2015). Poseljuje tudi melioracijske jarke, ki pa so za vrsto sekundarni habitat (Kottelat in Freyhoff, 2007). Drsti se od marca do junija pri temperaturah nad 19 °C. Drst poteka v gosti vodni vegetaciji, kamor samica nalepi ikre. Zarod se zadržuje na dnu, med gosto vodno vegetacijo (Bric in Pliberšek, 2016). Odrasli osebki plavajo pri dnu in v mulju ter blatu iščejo bentoške nevretenčarje, s katerimi se hranijo (Kottelat in Freyhoff, 2007). Prilagojena je na življenje z občasnimi ekstremnimi razmerami, kot je izjemno nizka vsebnost kisika in pomanjkanje vode.

Habitati činklje (mrtvice in mrtvi rokavi), ki so večinoma vezani na poplavna območja rek in potokov, sodijo med bolj ogrožene habitate v Sloveniji, zato je za ohranjanje stanja vrste pomembno ta območja aktivno ščititi.

Na območju razširjenosti vrste so kot glavni dejavniki ogrožanja vrste izpostavljeni regulacije vodotokov, izsuševanja mokrišč, zmanjševanje poplavnih območij in izginjanje mrtvic. Regulacije in izsuševanja so močno zmanjšala število in površino mrtvic ter rečnih rokavov – njenega življenjskega prostora. Činkljo ogrožajo tudi posegi intenzivnega čiščenja obrežne vegetacije v melioracijskih jarkih, ko odstranijo vso vegetacijo naenkrat.

Vodotoki Natura 2000 območij, kjer je činklja kvalifikacijska vrsta so vsako letno predmet posegov v vodni prostor (vzdrževalna dela, regulacije in drugi dogodki; letna poročila izvajalcev ribiškega upravljanja 2017 – 2023, Ribkat, ZZRS). V okviru teh posegov se izvaja vse zgoraj navedene posege, ki neposredno uničujejo habitat vrste ali pa poslabšujejo njegovo kvaliteto.

Predvsem so problematični posegi, za katere izvajalci ne potrebujejo soglasja ziroma mnenja in smernic ZZRS in ZRSVN. V teh primerih posegi niso prilagojeni varstvu in ohranjanju habitatov rib in piškurjev, imajo pa lahko velike negativne vplive in nepovratne posledice. Pri načrtovanju in izvajanju posegov v vodni prostor habitata činklje bi bilo za **vsa dela v vodnem prostoru** potrebno usklajeno delovanje strokovnih inštitucij (ZZRS, ZRSVN) z izvajalci posegov, da se prepreči uničevanje habitata vrste oz. negativne posledice nanj.

5 ZAKLJUČKI

- Činklja je v Sloveniji kvalifikacijska vrsta sedmih Natura 2000 območij: Krka s pritoki (SI 3000338), Krakovski gozd (SI3000051), Dobrava – Jovsi (SI3000268), Ljubljansko barje (SI3000271), Mura (SI 3000215), Stanetinski in Kupetinski potok (SI3000069) in Rinža (SI3000129). V ciklu monitoringa 2017 – 2023 smo prisotnost vrste ponovno potrdili v dveh Natura 2000 območjih (Mura in Ljubljansko barje). V Natura 2000 območju Dobrava – Jovsi v tem obdobju monitoringa, vrste nismo ponovno potrdili. V dveh Natura 2000 območjih (Krka s pritoki in Krakovski gozd) vrsta, enako kot v predhodnem obdobju, tudi v zadnjem obdobju monitoringa znotraj območij ni bila prisotna.
- V Natura 2000 območjih Mura in Ljubljansko barje so bile ocene številčnosti vrste nižje kot v predhodnem obdobju monitoringa, v Jelšanskem potoku pa je bila številčnost populacije skoraj enaka kot v predhodnem obdobju.
- Prisotnost osebkov starostne kategorije 0+ smo zabeležili le v Jelšanskem potoku. V Natura 2000 območjih, kjer smo vrsto v tem obdobju monitoringa potrdili (Mura in Ljubljansko barje) smo v vzorcih zabeležili le osebkke, starejše od enega leta (1⁺).
- Činklja je v Sloveniji redka vrsta in ni v dobrem stanju. Najštevilčnejša je v Natura 2000 območju Mura, kjer smo tudi v tem obdobju monitoringa zabeležili največje število najdišč. V Natura 2000 območju Ljubljansko barje je vrsta redka in maloštevilčna. V obeh Natura 2000 območjih, kjer smo vrsto potrdili, smo zabeležili nižjo številčnost, kot v predhodnem obdobju monitoringa. V Natura 2000 območju Dobrava – Jovsi njene prisotnosti v tem obdobju nismo potrdili. Vse to nakazuje na slabšanje stanja vrste znotraj Natura 2000 območij, kjer je vrsta kvalifikacijska.
- Na območju razširjenosti vrste so glavni dejavniki ogrožanja regulacije vodotokov, izsuševanja mokrišč, zmanjševanje poplavnih območij in izginjanje mrtvic. Regulacije in izsuševanja so močno zmanjšala število in površino mrtvic ter rečnih rokavov – njenega življenjskega prostora. Činkljo ogrožajo tudi posegi intenzivnega čiščenja obrežne vegetacije v melioracijskih jarkih, ko odstranijo vso vegetacijo naenkrat.

6 LITERATURA

Bertok M., Budihna N., Povž., 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Ribe (Pisces), piškurji (Cyclostomata), raki deseteronožci (Decapoda). Končno poročilo. ZZRS, Ljubljana, 370 str.

Bric B., Pliberšek K., Podgornik S., Hamzić R. 2016. Monitoring izbranih populacij ciljnih vrst rib. Činklja (*Misgurnus fossilis*). Poročilo. ZZRS, Ljubljana – Šmartno.

Direktiva Sveta Evrope 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (Direktiva o habitatih) Uradni list Evropske unije L št. 206/1992.

Kottelat M. in Freyhof J., 2007. Handbook of European Freshwater Fishes. Kottelat, Cornol, Switzerland and freyhof, berlin, Germany.

Metodologija vrednotenja ekološkega stanja vodotokov na podlagi rib. 2020. RS, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.

Mrakovčić M, Brigić A., Buj I., Čaleta M., Mustafić P., Zanella D., 2006. Crvena knjiga slatkovodnih riba Hrvatske. Ministarstvo kulture, Državni zavod za zaščito prirode, Republika Hrvatska, Zagreb.

Program upravljanja z Natura 2000 območji za obdobje 2015 – 2020. <http://www.natura2000.si/natura-2000/life-upravljanje/program-upravljanja/>

Podgornik S., 2008. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst rib in piškurjev. Poročilo. ZZRS, Ljubljana – Šmartno.

ZZRS, 2023. BIOS - Biološka zbirka podatkov Zavoda za ribištvo Slovenije. Zavod za ribištvo Slovenije, urednik Marčeta B., podatki zajeti v oktobru in novembru 2023.